

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

Fakulta výtvarných umění

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno, 2017

BcA. Zuzana Bartošová

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ
FAKULTY OF FINE ARTS

VÝTVARNÁ TVORBA
FINE ART PRACTISE

ATELIÉR SOCHAŘSTVÍ 2
STUDIO SCULPTURE 2

CIRKULACE
CIRCULATION

DOKUMENTACE DIPLOMOVÉ PRÁCE
DIPLOMA THESIS DOCUMENTATION

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

BcA. ZUZANA BARTOŠOVÁ

VEDOUcí PRÁCE
SUPERVISOR

Prof. akad. soch Jan Ambrůz

OPONENT PRÁCE
OPONENT

MgA. Robert Vlasák

BRNO 2017

DOKUMENTACE VŠKP

Obsah

Anotace.....	5
Obrazová část	6
Textová část (Písemná obhajoba).....	12
Cirkulace	12
Ideová východiska práce	12
Inspirace v moderním a současném umění.....	14
Cíl práce	16
Charakteristika práce – popis formálního a technického řešení.....	17
Umělecko-historický kontext práce.....	18
Závěr.....	20
Zdroje	21

Anotace

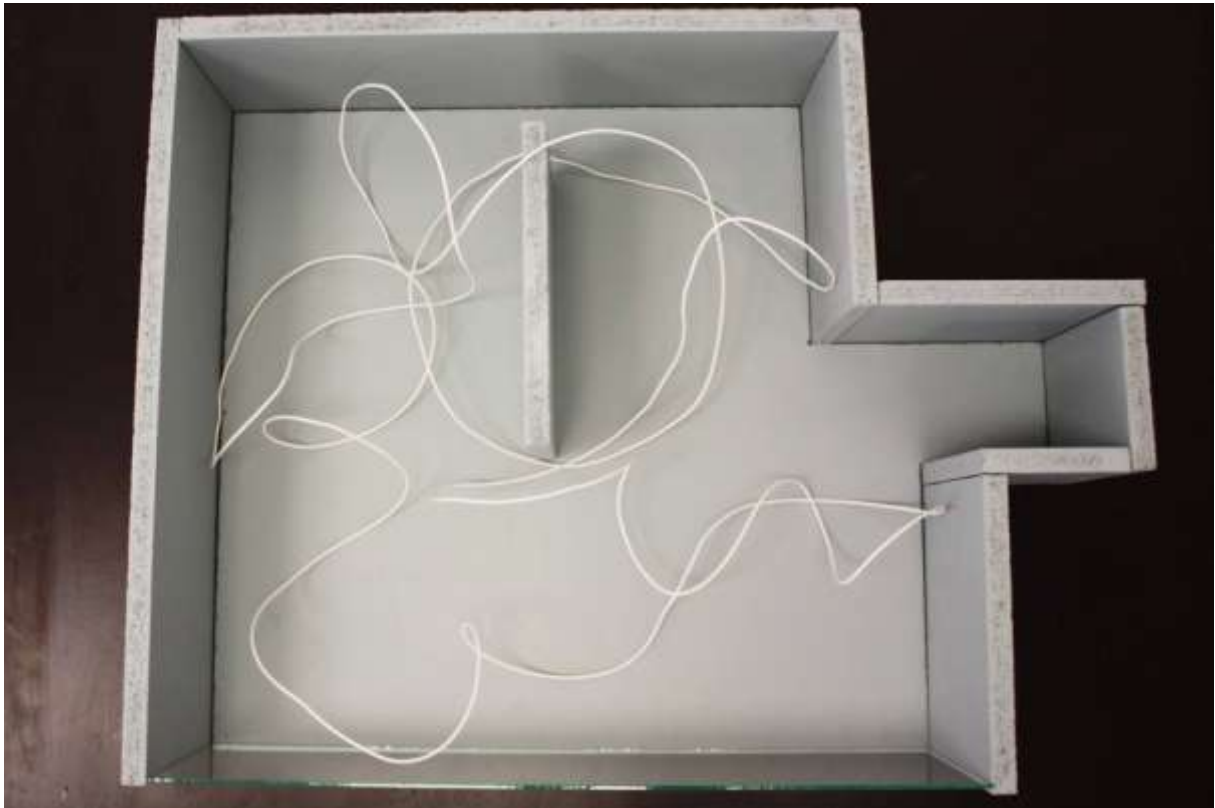
Diplomová práce *Cirkulace* se snaží řešit problematiku stále se opakujících cyklů. Vytvořila jsem světelný objekt organického tvaru z trubice, po které světlo cirkuluje. Tento objekt vychází z úvahy o lidských stále se opakujících dějích a pochodech, ať už se týkají lidského těla a mysli, přírody nebo společnosti. Objekt se opírá o daný prostor galerie (brněnské Galerie OFF/FORMAT) a snaží se jej celý obsáhnout. Linií procházející galerijním prostorem je možné vnímat jako vytyčenou trasu nebo cestu, může ale také připomenout pohyb bez jasného cíle, „motání se“ v kruhu. Cyklus, který je všudypřítomný, je pak individuálním příspěvkem k celku a může být prezentován jako průběh nepravidelné křivky plné dramatických zvrátů, vzepětí a pádů. Světelný proud, který stále dokola kopíruje organický tvar trubky, reprezentuje nekonečný tok informací. *Cirkulace* se snaží poukázat na bezvýhodnost opakování se v našem životě; problém neřeší, je spíše konstatováním.

Obrazová část

K obhajobě byla předložena dokumentace modelu objektu v měřítku 1:20, světelný model, zkouška tvaru trubice, zákres do fotografie a výchozí návrh.

Model 1:20, překližka, drát 2mm

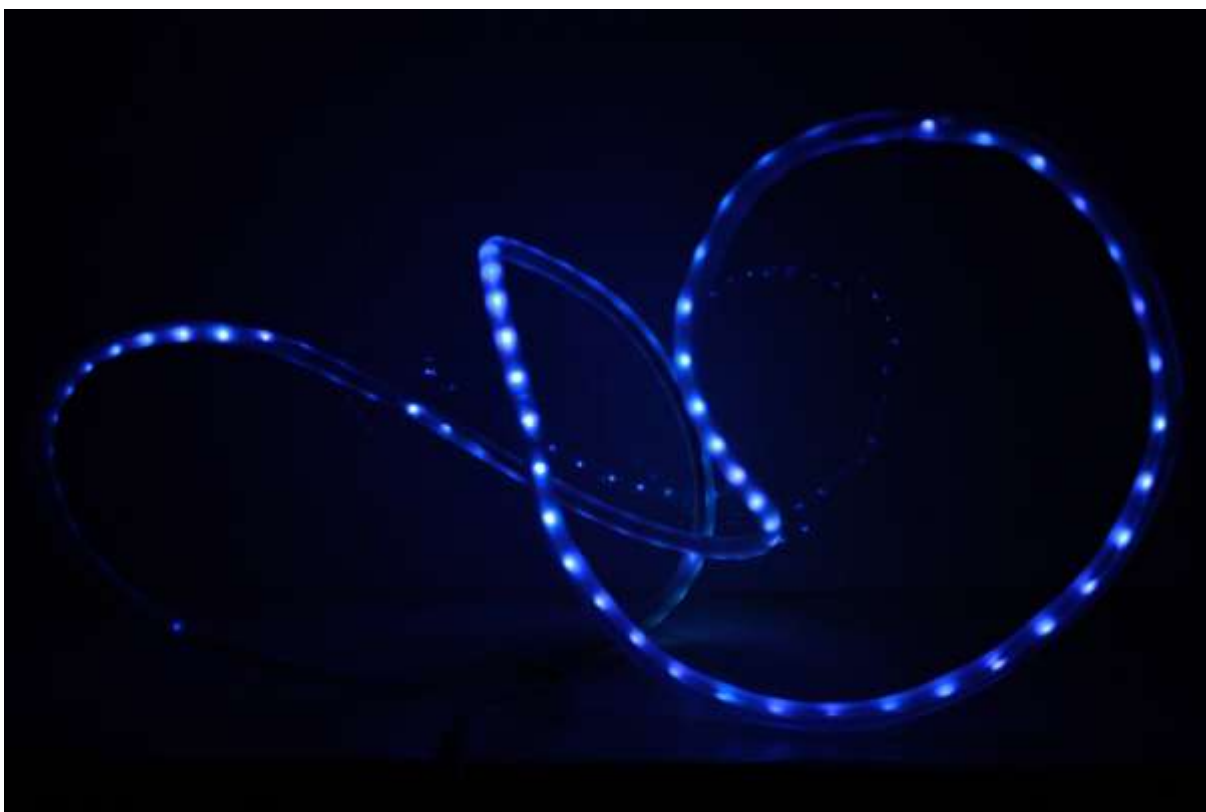
Model 1:20, pohled shora, překližka, drát 2mm

Model 1:20, detail, překližka, drát 2mm

Světelný model ve dne, satinovaná plexisklová trubice, LED pásek 74 X 30cm

Světlný model ve tmě, satinovaná plexisklová trubice, LED pásek, 74 X 30cm

Model Cirkulace, trubice PEX/AL/PEX, LED pásek, délka trubice 5m, 50 X 54 cm

Model Cirkulace, detail, trubice PEX/AL/PEX, LED pásek, délka trubice 5m

Zkouška tvaru trubice v prostoru, trubice PEX/AL/PEX

Zákres do fotografie, vizualizace

Výchozí návrh, perokresba, A3

Textová část (Písemná obhajoba)

Cirkulace

Ideová východiska práce

Diplomová práce *Cirkulace* vychází z mého zájmu o opakování. *Cirkulace* navazuje na předešlé projekty, které mají počátek v objektech z větví nazvaných *Větvění*. Jejich hlavní myšlenkou bylo neustálé opakování věcí v přírodě i v našem životě a cirkulace je v nich znázorněna větvemi, které tím, že se točí kolem pevného středu, vytvářejí spirálu. Zohledněna zde byla myšlenka i koloběhu samotných větví, kdy jsem v jistém slova smyslu recyklovala větve, které se na jaře ořezávají a poté se obvykle spálí. Spirála byla ústředním tématem i v mé bakalářské práci s názvem *Větvění*, kde představovala určitý vývoj, který (zdánlivě) spěje k vyšší kvalitě či pokroku společnosti,¹ avšak je příliš ideální obroušená a bez odchylek. V objektu *Cirkulace* však odchylky v individuálních dějích (v životech, v osudech...) existují. Podle mého názoru teprve suma individuálních příspěvků dodává celku iluzi ideálu (a pokroku), kdy se tyto odchylky (deviace) navzájem eliminují.

Je-li tedy mírou pokroku či dosažení obecné vyšší kvality cyklus, pak individuální příspěvek k celku může být prezentován jako průběh nepravidelné křivky plné dramatických zvrátů, vzepětí a pádů. A právě tato křivka, která symbolizuje tento cyklus plný zvrátů a pádů, je nejdůležitějším prvkem mé práce – na rozdíl od práce bakalářské, kde se spirála pravidelně a předvídatelně odvíjela směrem vzhůru. V bakalářské práci jsem také pracovala s myšlenkou nekonečného počtu variací životních cest a rozhodnutí; s představou, že naše činy se při zpětném pohledu jeví jako labyrint.² Jedna možnost nabízí hned několik dalších cest, volíme ale jen jednu, a za námi tak zůstává nespočet „slepých ramen“. Toto tvrzení lze částečně aplikovat i na práci diplomovou.

Cirkulace je téma, se kterým se setkáváme v mnoha oborech. Tvar objektu *Cirkulace*, respektive křivka, kterou v prostoru galerie vykresluje, může být chápána jako obraz neustálého koloběhu energie na Zemi. Tento koloběh probíhá neustále mezi živou a neživou složkou – uhynulé organismy se stávají nezbytnou složkou pro tvorbu nových rostlin, které fotosyntézou vyrobí kyslík, ten se uvolňuje do ovzduší a do vody, která je nezbytná pro život na planetě, stejně jako světlo a teplo, které je zde díky Slunci. V jádru slunce se mění jadernými reakcemi vodík na helium a takto se uvolňuje velké množství energie. Kolem Slunce obíhá sluneční soustava a v ní i planety zemského typu. Tyto planety, jejichž dráhy

---

¹ Hegel, G.W.F.: *Filosofie dějin*, Nová Tiskárna Pelhřimov, 2004, str. 30-46.

²Jorge Luis BORGES, *Zahrada, kde se cestičky rozvětvují*, in: *Artefakty*, Praha: Odeon, 1969, s. 81.

mají jen nepatrně odlišný sklon, obíhají kolem Slunce téměř ve stejné rovině. Otáčení Země kolem Slunce určuje střídání dne a noci a díky tomu, že je zemská osa nakloněna k rovině dráhy, po které obíhá, o 23,5 stupňů, se střídají roční období. Sluneční soustava je součástí galaxie nazvané Mléčná dráha. Je to galaxie spirální a je s asi třiceti dalšími galaxiemi součástí vesmíru, který se s největší pravděpodobností stále rozpíná.³

Zmíněné koloběhy a cirkulace jsou jen nástinem toho, jakými směry bychom se mohli v úvahách o tomto tématu vydat. Pro mé uvažování o diplomové práci je zásadní, že cyklický charakter nemají pouze fyzikální nebo kosmologické jevy, ale že se rytmy opakují také v našich životech (škola, práce, rodina). Můžeme tedy zjednodušeně mluvit o koloběhu energie. Oponuji tak myšlení, že vše má jasný začátek a konec tedy, že je náš život lineární, což je pravděpodobně způsobeno dnešním konzumním světem, ve kterém žijeme. Například některé východní filozofie chápou tuto problematiku poněkud odlišně.

Dobrym příkladem je buddhismus a pojem samsára, který se vztahuje ke koloběhu života, jehož součástí je zrození, život, smrt a návrat do života. Termín může být doslova přeložen jako „kontinuální pohyb.“ Samsára je neustále opakování cyklu narození a smrti, kde bytosti cirkulují přes šest sfér existence. Tento koncept úzce souvisí s myšlenkami karmy a nirvány.⁴

Dalším příkladem myšlení, v kterém můžeme nalézt cirkulaci je japonská estetika Wabi-sabi, která oceňuje prasklé nádoby a nedokonalosti předmětů. Vyznavači této teorie chápou, že věci mají nějaký svůj koloběh jako takové kameny, které stářím praskají. Wabi-sabi také vidí krásu naopak v samém konci ne jen v rozpuku, například tvrdí že: „Nic není úplné. Všechno, včetně samotného vesmíru, je v trvalém a nikdy nekončícím stavu vznikání a zanikání. Často označujeme nějaké momenty jako „dokončené“ nebo „úplné“. Ale kdy se osud nějaké věci skutečně naplní? Je květina úplná, když rozkvetne? Když vysemení? Vyklíčí? Nebo když se z ní stane kompost? Pojem dokončenosti nemá ve wabi-sabi žádný význam.“⁵

Ač mi tyto světonázory nejsou až tak blízké jako člověku vyrůstajícím ve společnosti, kde převládají jiné hodnoty, myslím, že se k tématu cirkulace hodí. Upřednostňuji celkový cyklus, na který kladu větší důraz než na mezní polohy konce a začátku. Jak složité je to s koncepty začátku a konce se dobře ukazuje na příkladu koloběhu vody v přírodě. Nemůžeme dost dobře říct, kde koloběh vody začíná, spíše si můžeme vybrat, kde začít s jeho popisem. Oceány jsou příhodné místo. Slunce, které je strůjcem oběhu vody, ohřívá vodu

³ KOLEKTIVV AUTORŮ, *Země*, Euromedia Group k. s. – Knižní klub v Praze, 2014, s. 44–47.

⁴ BUDDHISTS.ORG, *Samsara in Buddhism*, dostupné z: <https://buddhists.org/buddhist-symbols/samsara-in-buddhism/>, (cit. 20. 4. 2017).

⁵ Leonard KOREN, *Wabi-sabi*, Praha, nakladatelství K-A-V-K-A, s. 51–52.

v oceánech, a ta se vypařuje ve formě vodní páry do vzduchu. Stoupající vzdušné proudy unášejí vodní páru výše do atmosféry, kde nižší teplota poté způsobí kondenzaci vodní páry a její přeměnu do formy oblaků. Vzdušné proudy dále ženou oblaka nad zemí a částice vody tvořící oblaka se srážejí, rostou a poté vypadávají z oblohy jako srážky. Některé srážky padají jako sníh a mohou se hromadit jako ledové čepice a příkrovy či ledovce. V teplejším klimatu sníh s příchodem jara většinou taje a voda vytváří celoplošný odtok z tajícího sněhu. Většina srážek padá zpět do oceánů nebo na pevninu, odkud díky zemské tíži jako povrchová voda odtéká. Část odtečené vody napájí řeky, které poté odvádějí vodu do oceánů. Povrchový odtok a prosakující podzemní voda se hromadí jako sladká voda v jezerech a řekách. Ne všechna odtékající voda končí ihned v řekách, ale většina vody se vsakuje do půdy. Část této vsáklé vody zůstane blízko zemského povrchu a může znovu napájet povrchové vody (a moře) jako přítok z podzemní vody. Někdy nachází mezery v zemském povrchu a vynořuje se jako sladkovodní pramen. Mělká podzemní voda je vytahována kořeny rostlin a odpařována povrchem listů do atmosféry. Část podzemní vody prosakuje hlouběji a obohacuje zvodně (podpovrchové zóny nasycené podzemní vodou), které dlouhodobě obsahují velké zásoby sladké vody. Také tato voda je ale v pohybu a část znovu vtéká do moří, kde oběh vody „končí“ i „začíná“.⁶

Inspirace v moderním a současném umění

Koloběh oběhu vody je dobrým příkladem „nekonečného“ cyklu. Při hlubším zamyšlení je vše jen neustálé opakování a cirkulování v prostoru. Nelze se proto divit, že se s tématem cykličnosti či koloběhu (energie, věcí, lidí, peněz...) setkáváme tak často také v tvorbě výtvarných umělců. Nacházíme jej například v serialitě prací minimalistických umělců, Sol LeWitta nebo Franka Stelly a především Dana Flavina, který má ve vztahu k mé diplomové práci zvláště důležité místo, a to kvůli jeho formální reduktivnosti a práci se světlem. Zaujala mě jeho instalace s názvem *Three sets of tangented arcs in daylight and cool white (to Jenny and Ira Licht.)* realizovaná v roce 1969 v Otavě.⁷ Obloukový tvar této instalace částečně vybočuje z Flavinovy vertikální a diagonální tvorby. Svou jednoduchou formou se objekt *Cirkulace* odkazuje k minimalistické tradici. Snažím se formu co nejvíce

---

⁶ Oběh vody, Český hydrometeorologický ústav, dostupné z: <https://water.usgs.gov/edu/watercycleczech.html>, (cit. 14. 4. 2017).

⁷ Giovan BELL, *Dan Flavin: A Retrospective*, National Gallery of Art, Dia Art Foundation, 2005, str. 142

minimalizovat, abych dosáhla jednoduchosti a svoji myšlenku tak mohla aplikovat do daného prostoru a celý ho vyplnit.

Dalším inspiračním zdrojem jsou mi díla českých konkretistů, a zejména jejich mladšího následovníka Ladislava Jezbery, kterého můžeme považovat za jednoho z „nejvýraznějších českých umělců na poli nefigurativního sochařství a umění instalace“.⁸ Zejména bych zmínila jednu z jeho novějších instalací *Attractor*, která byla představena v pražské Hauch gallery (16. 9. – 29. 10. 2016). Zajímá mě především jeho práce s materiálem (dlouhodobě Jezbera pracuje s polystyrenovými bloky) i to, s jakou instalační lehkostí dokáže pracovat. Z dalších umělců, kteří mě fascinují, bych zmínila díla Rachel Whiteread a její instalaci *Embankment*. Zajímavé je, jak v této práci dochází k dvojímu zaplnění prostoru – za prvé jde o zaplnění galerijního prostoru objekty, které samy jsou „otiskem“ vyplnění prázdného prostoru uvnitř papírových krabic.⁹ Napadá mě také Anthony Gormley a jeho instalace *Clearing IV*, která má „vyjadřovat linku bez konce“.¹⁰ Tato instalace zaplňuje celou galerii, ale spíše než by lákala diváka dovnitř, působí dojmem, že zde už žádný prostor pro člověka není. Drát se směle odvíjí po místnosti a vytvoří kresbu, která ho zaplní.

Inspirací mi při tvorbě diplomové práce byly také imerzní instalace autorů, jako je Olafur Eliasson nebo Ryoji Ikeda. Fascinují mě především díla Olafura Eliasona. Z mnoha jeho prací bych vyzdvihla *Feeling are Facts* a *Waterfall* (2004), kde za pomoci lešení vytváří konstrukci pro vodopád. V práci *Waterfall*, „levitujícím“ vodopádem napájeném složitým mechanismem z vodního zdroje, do kterého padá, vidím dokonalou reprezentaci nekonečnosti přírodních jevů. Pro *Waterfall* je důležitá také viditelnost samotné konstrukce a spojovacích materiálů, což je postup, který v části své tvorby také využívám.

Často vyhledávám i díla architektů, a to především Martina Rajniše a jeho tvorbu, která je inspirovaná trvale obnovitelnou architekturou. Martin Rajniš se v poslední době inspiroje samotnou přírodou a využívá její principy. Pracuje s organickými a přírodními materiály, jako je dřevo a kámen, které například kombinuje se sklem. Vyzdvihla bych jeho dřevěné konstrukce, které mají spíše estetický účel, ač využívají architektonické postupy (*Experiment Maxov*, *Dóm chaosu*, *Artefakt Kyje*). Vytváří je totiž z mladých kmínků a stavby spíše než architekturu připomínají dílo některého z landartistů.¹¹ A právě v organičnosti těchto

---

⁸ Alžběta CIBULKOVÁ, *Ladislav Jezbera*, Artlist — Centrum pro současné umění Praha, dostupné z: <http://www.artlist.cz/ladislav-jezbera-108629/>, (cit. 14. 4. 2017).

⁹ Tate, *Rachel Whiteread: EMBANKMENT: About*, dostupné z: <http://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/unilever-series-rachel-whiteread-embankment/rachel-whiteread>, (cit. 19. 4. 2017).

¹⁰ Antony GORMLEY, *Clearing, 2004 – 2010*, dostupné z: <http://www.antonygormley.com/projects/item-view/id/240#p0>, (cit. 19. 4. 2017)

¹¹ Martin RAJNIŠ, *Huť architektury*, dostupné z: <http://hutarchitektury.cz/> (cit. 19.4. 2017)

tvarů spatřuji určité podobnosti. Na rozdíl od předešlých prací, je *Cirkulace* určitým odlehčením od těžkých konstrukcí, avšak materiál pokračuje v linii stavebních prvků alespoň tím, že využívám průmyslově vyrobenou trubici.

Cíl práce

V diplomové práci chci reflektovat stále se opakující (často únavné) děje, oběh, koloběh a kolování v životě každého z nás. Při cestování hromadnou dopravou jsem si uvědomila, že stále opakuji stejnou trasu a v podstatě se motám v kruzích. Každodenní snažení a putování za něčím by se dalo přirovnat k pověsti o Sisyfovi, který „musí v podsvětí valit do kopce ohromný balvan mramoru, a když jej konečně dovalí na kopec, kámen mu uklouzne a sjede ze svahu dolů. Znovu a znovu opakuje Sisyfos marnou práci a jeho utrpení se stále obnovuje a nikdy nekončí“.¹²

Dala jsem si tedy za cíl vyjádřit toto opakující se snažení. V našem světě totiž spatřuji určitou únavnost ve vykonávání stejných věcí stále dokola a občas bezvýchodnost v koloběhu každodenních starostí. Člověk je součástí systémů a institucí nad kterými lze, podle Foucaulta, snadno dohlížet. Můžeme tak s nadsázkou tvrdit, že den každého z nás lze přirovnat k vojenskému cvičení. „Seřazení na sebe navazujících aktivit dovoluje úplné pohlcení časového průběhu mocí: je tu možnost detailní kontroly a konkrétního zásahu (rozdělení, korekce, potrestání, eliminace).“¹³ Systém nás nutí vytvořit si vlastní uzavřený kruh: škola, práce, domov, spánek, chce nás mít pod kontrolou a nedovolí nám více méně z něj vybočit. Člověk se celý život za něčím honí, aniž by vlastně věděl za čím. Kopírujeme jen stále se opakující cyklus života a smrti, aniž bychom přemýšleli nad jejím smyslem. Ráno vstaneme a jdeme do práce nebo do školy, poté na brigádu, musíme sportovat, abychom byli zdraví, vydělávat, abychom měli z čeho žít. Když máme štěstí, máme na nájem s vidinou toho, že nám zvednou plat a budeme si moci koupit svůj vlastní dům, jet na dovolenou do Alp a v létě k moři. Když tohoto dosáhneme, šéf nás povýší a máme vlastní dům, uvědomíme si, že nám to nestačí, že chceme víc. Stále se vše opakuje dokola a my stárneme, zplodíme děti a jednoho dne umřeme, náš cyklus se uzavře a začne nový.

Tato práce by tak měla představovat nekonečný cyklus a měla by sloužit k uvědomění si nesmyslnosti opakování v našem životě. Otázkou je, jak z uzavřeného kruhu daného cyklu

---

¹² Eduard PETIŠKA, *Staré řecké báje a pověsti, Sisyfos*, Albatros, nakladatelství pro děti a mládež v Praze, 1971 str. 130-133.

¹³ Michel FOUCAULT, *Dohlížet a trestat: Kniha o zrodu vězení*, Praha: DAUPHIN, 2000, str. 43.

vybočit. Pomůže žít alternativně, zanechat práce, vypravit se do světa, vytvořit něco, co po sobě zanecháme, pomáhat chudým a nemocným nebo řešit uprchlickou krizi? Práce si také klade za cíl být až trochu satirickou, především kvůli použití LED pásku, kdy její estetika může připomínat dnešní zrychlenou cirkulaci reklam a obrazů vůbec. Záměrně využívám této estetiky, která může vzdáleně připomenout lákavé pouťové atrakce. Práce se tak odlehčuje, ale nevzdává se kritiky dnešní společnosti.

Charakteristika práce – popis formálního a technického řešení

Na počátku této práce jsem vycházela z cirkulování vody. Chtěla jsem použít gumovou hadici, ve které je dobře vidět samotné proudění. Použité by bylo čerpadlo, které by vodu čerpalo a vytvořil by se tak uzavřený okruh cirkulující vody. Tvar gumové hadice však není stabilní a hadice by se musela zavěsit do prostoru nebo by se pohybovala při spouštění čerpadla. Druhým řešením byla cirkulace světla, které symbolizuje cirkulaci stejně dobře jako voda. Lépe se s ním však pracuje a lze s ním nasimulovat pohyb po prostoru. U vody je proudění vnímáno spíše pocitově, zatímco u světla je možné znázornit samotnou dynamiku procesu. Nejlepším vhodným řešením by byla stabilní instalace z průsvitných trubek, v kterých by světlo cirkulovalo a působilo by jako jednotný pohyb uvnitř okruhu. Toto provedení by však bylo příliš finančně náročné.

Výchozím řešením pro mne bylo použití trubek PEX/AL/PEX (o průměru 2 cm), které drží tvar sami o sobě, o délce 100m. Tento materiál mi dovolí, že trubice mohou sama tvarovat a pracovat více sochařským principem. Místo cirkulování vody zde však cirkuluje světlo a to za pomoci digitálního LED pásku (100 m dlouhý), nalepeného na povrchu trubice. Objekt tak může připomínat princip horské dráhy. Jak už jsem uvedla, diplomová práce *Cirkulace* řeší problematiku stále se dokola opakujících cyklů, zejména se zabývá cirkulací stavů, dějů a lidských pochodů. Důležitým prvkem je opakování, které je v práci zobrazeno světelným prvkem. Ten se „točí“ stále dokola a kopíruje tvar objektu, který ve stejném duchu „kopíruje“ daný prostor galerie a snaží se na něj reagovat tím, že se opírá o jeho stěny. Tvar objektu z hliníkové trubice může připomínat trasu nebo cestu, po které jdeme. Světelný bod připomíná tok informací v prostoru, který se točí stále dokola. Trubice PEX/AL/PEX je složena z pěti vrstev, síťovaného polyetylénu, speciální lepicí vrstvy, vrstvy hliníku, opět lepicí vrstvy a opět síťovaného polyetylénu. Materiál jsem použila kvůli tomu, že nám může připomínat samotné cirkulování například vody, která by v něm mohla proudit a jejímu snadnému ohýbání. Trubice po ohnutí drží organický tvar, zvolený v závislosti na mé

představě tvaru křivky znázorňující cirkulaci. Snažím se svou tvorbu posunout a pracovat se současným materiálem, proto v práci využívám programovatelného digitálního LED pásku. Spolupracovala jsem s vývojářem, který naprogramoval pohyb světelného bodu LED pásku v „nekonečné“ smyčce a pomohl mi tak umocnit myšlenku nekonečné cirkulace. Zajímavé je, že také program obstarávající řízení digitálního LED pásku sám běží v nekonečné smyčce – po načtení programu do paměti se provede inicializace a hned po ní následuje uzavření do smyčky, v níž se cyklicky provádí stále stejné instrukce až do doby, kdy je celé zařízení odpojeno od proudu. Docílí se tak nekonečného proudění po celé místnosti galerie. Objekt by měl lákat k procházení a pohybu uvnitř tak, že se divák stane jeho součástí a může pronásledovat světelný proud po jeho trase, stejným způsobem, jako následuje sled příkazů v programu a nechat se jím zhyponotizovat podobně jako při roztočení Duchampova *Rotoreliéfu*.

Umělecko-historický kontext práce

Při pokusu o kontextualizaci díla se můžeme částečně opřít o kinetismus, který je patrný již v některých objektech Marcela Duchampa. Především bych zmínila jeho *Rotoreliéfy* neboli optické disky, které vytvářejí optický klam při jejich rotaci. Jednoduchým otáčivým pohybem se tak docílí optického klamu. Dalším posunem od *Rotoreliéfů* byly optické stroje, založené na stejném principu, a to na otáčení kruhového tvaru s názvem *Rotary Glass plates* a *Rotary Demisphere*.¹⁴ Marcel Duchamp svými díly zásadně ovlivnil generace umělců a svým anti-artem změnil myšlení umělců, které přetrvává do dnes, proto je jeho dílo zásadní i pro moji práci. Ovlivnil i díla minimalistů, ke kterým se má práce také částečně vztahuje. Duchamp otevřel hranice umění, tím pádem bylo možné, aby vznikly směry jako právě minimalismus, konceptualismus, *Arte Povera* atd.

Cirkulace zahrnuje světlo i pohyb po prostoru, s nimiž se setkáváme v pracích představitelů kinetismu, u klasických kinetických děl se však obvykle jedná o mechanický pohyb nebo pohyb za pomoci světla nebo větru, jak to vidíme například u Alexandra Caldera nebo Jeana Tinguelyho. V případě *Cirkulace* je pohyb světla řízen programem, čímž získává „multimediální“ charakter. Předzvěstí digitálních instalací jsou jistě konceptuální umělci i minimalisté využívající světlo, především jsou mi blízké instalace umělců jako je Dan Flavin

---

¹⁴ Dawn ADES, Neil COX, David HOPKINS, *Marcel Duchamp*, Londýn: Thames and Hudson, 1999, s. 169, 210.

nebo François Morellet. Práce s neony využívají i současnější umělci jako Hitoshi Kuriyama, Jun Ong nebo u nás Pavel Korbička.

Můžeme říct, že se *Cirkulace* dotýká, díky využití digitální technologie LED pásku, digitálního umění, má ovšem samozřejmě návaznost na tradiční disciplíny, jako je sochařství.¹⁵ V mnoha ohledech se *Cirkulace* blíží vymezení „digitální instalace“, jak se s ní setkáváme v knize *Art of the Digital Age*, kde je dobře popsán příchod těchto technologií do umění.¹⁶ Podle autorů této knihy můžeme digitální umění rozdělit na digitální obrazy, digitální sochařství, digitální instalaci a virtuální realitu, digitální technologie v performance a zvukovém umění, digitální animace a video, *Software, Database, Game art* a *Net art*. Příkladem umělce, který se zabývá digitální instalací, je Ervin Redl. Tento umělec vytváří velkoplošné světelné instalace za pomoci LED technologie a zabývá se tzv. „reverse engineeringem“, kdy převádí virtuální realitu z počítače zpět do architektonických prostředí. Vytváří tak imerzní prostředí, které vyvolává pocit, že nejsme na zemi, ale spíš někde mezi vesmírem a počítačovým kódem. Podobnou hloubku zmatení se daří vytvářet i již zmiňovaným umělcům, jako je zejména Olafur Eliasson nebo Ryoji Ikeda, autor působivé imerzní audiovizuální instalace *Test pattern*. Ikeda kombinuje vizuální kódy se zvukem v masivním měřítku, kdy se člověk ocitá naprosto v jiném virtuálním světě. I když, je instalace jistě působivá, přemíra kódování působí spíše schizofrenním dojmem, na rozdíl od více sochařských pojetí Olafura Eliassona.

V českém prostředí bych chtěla v souvislosti s tématem cirkulace připomenout ještě alespoň práci Pavly Scerankové („Povahu děl Pavly Scerankové lze vnímat jako výsledek pohybu zevnitř, jakousi symbolickou animaci růstu.“¹⁷) Vyzdvihla bych její práce, které se dotýkají cirkulace, jako je *Kolize galaxií* (2014), *Planetární systém* (2013) a *Souhvězdí* (2013). Ve zcela jiných, silně politických souvislostech se tímto tématem zabýval brazilský umělec Cildo Merelles, cirkulací informací a dat v prostředí internetu se v poslední době zabývala např. Hito Steyerl.¹⁸ I s tímto rychlým výčtem se potvrzuje, že cirkulace je všeobecný a všeobjímající pojem, ve kterém můžeme najít prakticky cokoli, ať už je to otáčení zeměkoule, cirkulace života a smrti nebo internetových obrazů.

---

¹⁵ Sochy jsou dnes ostatně také často vytvářeny za pomoci 3D tisku nebo nějakým způsobem využívají digitálních nástrojů. Toto odvětví můžeme nazvat digitálním sochařstvím. S digitálním sochařstvím se v českém prostředí setkáme například v ateliéru Sochařství 1 na FAVU VUT. Tento ateliér se pod vedením Michala Gabriela věnuje především figurativnímu sochařství.

¹⁶ Bruce WANDS, *Art of the Digital Age*, Londýn: Thames and Hudson, 2006.

¹⁷ Jan ZÁLEŠÁK, *Pavla Sceranková*, katalog autorky, vydalo Dexon art s.r.o. ve spolupráci s galerií OFF/FORMAT, 2012, citováno z: Nina VRBANOVA, Pavla Sceranková: NAHLAS, (doprovodný text ke stejnojmenné výstavě).

¹⁸ Hito STEYERL, *Circulationism*, dostupné z: <http://www.e-flux.com/announcements/31385/hito-steyerl/> (cit. 20.4.2017).

Závěr

Výsledný cirkulující obvod dobře vystihuje samotnou myšlenku nekonečného oběhu. Bílá linka plazící se prostorem doplněná světelným akcentem zdůrazňuje cirkulaci a dostatečným způsobem demonstruje tuto myšlenku. Donekonečna opakující se cyklus nás fascinuje i nudí dohromady. Únavná cirkulace tak splnila svůj účel, jímž bylo zamyšlení se nad nekonečným opakováním. Při větším množství financí, by byl objekt vyroben ze satinované plexisklové trubice. Problém je zde však s ohýbáním trubic, proto by se musela najít specializovaná firma, která by na míru instalaci vyrobila. Bylo by však zapotřebí vyrobit modul, který by se dal v prostoru dobře aplikovat. Další možností by bylo použít skleněné pískované trubice, které by však netvořily, kvůli výrobním prostředkům, instalaci ale objekt. Objekt by byl spíše jako smotek nebo klubko v galerii, v kterém by opět cirkulovalo světlo. Nabízí se i možnost menšího závěsného objektu podobnému mraku nebo spletnici organických trubic. V rámci této myšlenky by se dal vyrobit i objekt z neonů, kde by však cirkulace byla méně patrná. Neonová socha by byla vyrobena z více segmentů (trubic 1,5 m). Nabízí se práce s digitálním LED páskem, který díky naprogramování umožňuje různé varianty, například vytvoření kódu, který by obíhal dokola podle přednastavené ukryté myšlenky. Samotná cirkulace by šla doplnit zvukem (například zachycení různých cirkulujících zvuků kolem nás, jako banální cirkulace vody v domácnosti, myčka, pračka a podobně), se kterým by bylo světlo synchronizováno. Nekonečná cirkulace světla však dostatečně myšlenku opakuje stále dokola.

Zdroje

Dawn ADES, Neil COX, David HOPKINS, *Marcel Duchamp*, Londýn: Thames and Hudson, 1999.

Giovan BELL, *Dan Flavin: A Retrospective*, National Gallery of Art – Dia Art Foundation, 2005.

Jorge Luis BORGES, *Zahrada, kde se cestičky rozvětvují*, in: *Artefakty*, Praha: Odeon, 1969.

BUDDHISTS.ORG, *Samsara in Buddhism*, dostupné z: <https://buddhists.org/buddhist-symbols/samsara-in-buddhism/>, (cit. 20. 4. 2017).

Alžběta CIBULKOVÁ, Ladislav Jezbera, *Artlist.cz*, dostupné z: <http://www.artlist.cz/ladislav-jezbera-108629/> (cit. 14. 4. 2017).

Český hydrometeorologický ústav, *Oběh vody*, dostupné z: <https://water.usgs.gov/edu/watercycleczech.html>, (cit. 14. 4. 2017).

Michel FOUCAULT, *Dohlížet a trestat: Kniha o zrodu vězení*, Praha: DAUPHIN, 2000.

Antony GORMLEY, *Clearing, 2004 – 2010*, dostupné z: <http://www.antonygormley.com/projects/item-view/id/240#p0>, (cit. 19. 4. 2017)

Madeleine GRYNŠZTEJN, Daniel BIRNBAUM, Michael SPEAKS, *Olafur Eliasson*, Londýn: Phaidon Press Limited 2002. Citováno z: Grand, SIMON, Olafur Eliason: Poetry in Motion, *Tate: The Art Magazine*, No.19, Winter 1998, str. 49.

G. W. F. HEGEL, *Filosofie dějin*, Pelhřimov, Nová Tiskárna Pelhřimov, 2004.

Leonard KOREN, *Wabi-sabi*, Praha: nakladatelství K-A-V-K-A, 2016.

Eduard PETIŠKA, *Staré řecké báje a pověsti, Sisyfos*, Praha: Albatros, 1971.

Martin RAJNIŠ, *Hut' architektury*, dostupné z: <http://hutarchitektury.cz/> (cit. 19. 4. 2017). Hito STEYERL, Circulationism, *e-flux journal*, dostupné z: <http://www.e-flux.com/announcements/31385/hito-steyerl/> (cit. 20. 4. 2017).

TATE, *Rachel Whiteread: EMBANKMENT: About*, dostupné z: <http://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/unilever-series-rachel-whiteread-embankment/rachel-whiteread>, (cit. 19. 4. 2017).

Bruce WANDS, *Art od the Digital Age*, Londýn: Thames and Hudson, 2006.

Jan ZÁLEŠÁK, *Pavla Sceranková*, katalog autorky, Brno: Dexon art s.r.o. ve spolupráci s galerií OFF/FORMAT, 2012, citováno z: Nina VRBANOVÁ, Pavla Sceranková: NAHLAS, (doprovodný text ke stejnojmenné výstavě).